

Лавриненко Галина. Стилистические функции профессиональных жаргонизмов в языке современной немецкой печати. Известно, что параллельно со своей главной функцией – коммуникативной – языковые единицы способны выполнять ряд других, в том числе стилистическую. Стилистическая функция проявляет себя в потенциальной возможности языка реализовывать один и тот же смысловой план в разных способах выражения. Разделяя стилистические явления на ставшие инвентарём языка и окказиональные, реализующиеся только в контексте, исследователь считает возможным выделение стилистических функций слов общего употребления, которые, оказываясь в контексте языка прессы, получают дополнительную стилистическую функцию в разных её вариантах. Описаны стилистические функции, которые выполняют профессиональные жаргонизмы в контексте прессы. Их рассмотрено в экстралингвистическом плане, то есть в плане создания умышленного стилистического эффекта путем определенной организации и использования исследуемых языковых единиц. Определено, что слова общеязыкового слоя с нейтральной окраской, используемые в специфическом контексте, получают яркую стилистическую окраску, которая выражается в стилистических функциях: экспрессивно-образной, эмоционально-оценочной и их подвидах.

Ключевые слова: профессиональные жаргонизмы, стилистическая функция, эффект неожиданности, юмористический эффект, экспрессивно-коммуникативная функция, экспрессивно-образная функция.

Lavrynenko Halyna. Stylistic Functions of Professional Jargonisms in the Language of German Periodicals. It is well known, that different language units, apart from carrying their principal communicative function, are capable to fulfill several additional functions. Among these additional functions the stylistic function can be distinguished, which expresses it's influence by extending the same sense in the variety of different lexico-syntactic forms. Differentiating the stylistic phenomena into two categories – the stylistic means that became the language instrument and the occasional, which can be actualized only in context, the researcher regards it as possible to distinguish the stylistic function of ordinary words. Being occurred in the context of the press language, the mentioned words can develop the stylistic function in different variants. An explanation is provided relating to stylistic functions which profession-related jargon performs in the press. Consideration is given to extralinguistic vocabulary, involving the intentional creation of stylistic effects by means of specific patterns of organization and usage of the language units under examination. It has been found that words which have a neutral 'coloration' in the layer of general language acquire a brighter coloration when used in more specific contexts, as expressed in stylistic functions and their subsets which are figuratively expressive and emotionally evaluative.

Key words: professional jargonisms, stylistic function, the unexpectedness effect, humoristic effect, expressive-communicative function, expressive-image function, emotional-evaluative function.

УДК 811.111`42

Анна Левчук

ЗАСОБИ ГРАФІЧНОГО ОФОРМЛЕННЯ ТЕКСТУ ТА ЇХ ВПЛИВ НА ІНТИМІЗАЦІЮ

Розглянуто засоби графічного оформлення тексту та їх вплив на реалізацію комунікативної стратегії інтимізації. Продемонстровано, як ужиті автором художнього тексту графічні засоби сприяють втіленню комунікативної тактики присутності / залучення адресата уже на дискурсивному рівні. Текстове спілкування, що здійснюється в умовах дистанційованого контакту з використанням лише письмового каналу зв'язку, є міжособистісним і асинхронним. Графічно проміналізовані ділянки тексту акцентують увагу читача, сприяючи виділенню комунікативно важливих елементів. Засоби графічного оформлення сприяють організації семантичної структури тексту, передають експресивність і прагматичну заданість повідомлення. Використання графічних стилістичних приймів збільшує число каналів, якими інформація передається читачеві та покращує її засвоєння. Комунікативна стратегія інтимізації реалізується шляхом залучення суб'єкта сприйняття інформації через систему тексту до індивідуально-авторської картини світу та створення спільного комунікативного простору, який сприймається.

Ключові слова: інтимізація, дискурс, текст, графічні засоби, візуальний текст, комунікативна стратегія, комунікативна тактика.

Постановка наукової проблеми та її значення. Сучасні дослідження тексту як однієї зі складових комунікативного процесу не обмежуються аналізом лише вербальної складової цього феномена. Вивчення прагматичного аспекту тексту обов'язково повинно включати аналіз його графічного оформлення, адже графіка – це дієвий засіб закріплення інформації.

Незважаючи на значну соціально-культурну роль інтимізації в рамках художньої комунікації, на сьогодні відсутній детальний аналіз графічних засобів її реалізації, що й зумовлює особливу актуальність дослідження.

Метою нашої статті є визначення взаємозв'язку між засобами графічного оформлення тексту та його ймовірною інтимізованістю і, в свою чергу, передбачає розв'язання таких **завдань**: встановити ймовірний інтимізуючий вплив різних типів графічних засобів оформлення тексту на адресата; визначити їх умовну самостійність – залежність від інших засобів інтимізації; виявити роль засобів графічної образності в процесі втілення комунікативної тактики присутності / залучення адресата.

Аналіз досліджень цієї проблеми. Будучи одним із центральних понять сучасної лінгвістики, дискурс досі вирізняється надзвичайною різноманітністю тлумачень, найбільш універсальним і традиційним із яких вважається визначення Н. Д. Арутюнової. Дискурс – це зв'язний текст у сукупності з екстралінгвістичними, соціокультурними, прагматичними, психологічними та іншими факторами; це – текст, узятий в аспекті подій; мовлення, що розглядається як цілеспрямоване соціальне явище, дія як компонент, що бере участь у взаємодії людей та механізмах їх свідомості. Дискурс – це мовлення, заглиблене в життя [3, 136]. Такий підхід дозволяє нам розглядати дискурс і як процес, і як вербалізований продукт цього процесу, тому при аналізі конкретних письмово зафіксованих фрагментів дискурсу вважаємо за можливе звертатися до терміна «текст». Аналіз художнього тексту – це дослідження знакового результату словесного продукту, аналіз художнього дискурсу – звернення до тексту як до феномена процесуального порядку.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Текстове спілкування, що здійснюється в умовах дистанційованого контакту з використанням лише письмового каналу зв'язку, є міжособистісним і асинхронним. Запізніла реакція-відповідь адресата проектується самим автором і втілюється ним як ідея адресата у змісті й наративній структурі тексту, його адресованості. В свою чергу, інтимізація – це загальний план, або «вектор», мовленнєвої поведінки конкретного автора, що реалізується у виборі системи продуманих адресантом поетапних мовленнєвих дій, що приводять до скорочення наративної дистанції між автором та читачем.

Інтимізація – це авторська комунікативна стратегія, що створює ефект близькості, дружби та безпосереднього емоційно-інтелектуального спілкування автора із читачем. Інтимізація, реалізуючись у художньому наративі за допомогою ряду комунікативних тактик, також сприяє імітації усної розмови в тексті та викликає ілюзію дійсності, синхронності художньої комунікації [6, 132].

Текст прийнято розглядати як глобальну структуру, що передбачає тісний взаємозв'язок глибинної й поверхневої структур, автономність кожної із яких – умовна. На кожному з цих рівнів автор і читач виконують конкретні ролі, які суттєво відрізняються і по-різному впливають на процес інтимізації.

Глибинний рівень, рівень смислу, що представлений взаємозалежністю імпліцитного автора та читача, які в процесі творення та інтерпретації обмінюються смислами, встановлюють зв'язки і «відчувають» один одного, є ключовим у процесі скорочення наративної дистанції, та все ж поверхневий рівень представлення тексту є лише умовно поверхневим, адже модифікації художнього тексту призводять до його знищення. Специфіка мовного оформлення цілісного художнього образу полягає не лише в підпорядкуванні окремих мовних одиниць усьому тексту, а в їх самостійній змістовій цілісності. Зважаючи на те, що в художньому тексті кожна одиниця є потенційно експресивною, правомірним буде

припущення, що графічні засоби оформлення тексту також несуть прагматичне навантаження і можуть слугувати одним із засобів скорочення наративної дистанції між адресантом та адресатом.

На поверхневому рівні інтимізація омовлюється наратором, що є епіцентром тексту, індивідуальною словесно-мовленневою структурою, яка пронизує всю архітектуру / композицію художнього тексту й визначає кореляцію всіх його складників. Нараторові протистоїть наратор – той, кому адресовано розповідь і до кого в тексті вербально й за допомогою засобів графічного оформлення звертається наратор.

Під графічними засобами розуміємо сукупність способів зовнішньої організації тексту. Графічні засоби беруть участь в організації семантичної структури тексту, забезпечуючи його експресивність і прагматичну заданість [5, 61]. Використання графічних засобів дозволяє збільшити число каналів, якими інформація передається адресатові, що сприяє її ефективному засвоєнню. Адресатові не лише надається додаткова інформація, а відбувається залучення суб'єкта сприйняття інформації до авторської картини світу, до його комунікативного простору, до системи авторського мислення та, відповідно, до системи тексту, який сприймається.

На початковому етапі рецепції графічні засоби привертають увагу наратора до зовнішнього оформлення тексту. Таким чином, форма стає значущою і, взаємодіючи зі значенням графічно виділеної лексичної одиниці, семантично ускладнює її. Тому в письмовому тексті розрізняємо власне словесний текст і візуальний текст.

Словесний текст – це графічно зафіксована мова, організована відповідно до граматичних правил. Під візуальним текстом, слідом за С. С. Данилюк, розуміємо графічне виконання словесного тексту, що включає графічний поділ тексту, використання різних гарнітур шрифту, наочний матеріал ілюстративного характеру тощо [4, 216–219].

Наратор, орієнтуючись на читача, за допомогою графічної акцентуації намагається досягнути взаєморозуміння, що і є необхідною умовою інтимізації. Завдяки використанню графічних стилістичних засобів автор отримує додаткові можливості виокремлення найважливіших у комунікативному плані елементів, що сприяє посиленню впливу на адресата і залежить не тільки від змісту, але й форми та організації тексту.

За нашими спостереженнями, найчастіше задля передачі додаткового прагматичного смислу автори використовують традиційні засоби пунктуації або їх повторення. Базові графічні прийоми не є самостійними і лише підсилюють такі засоби інтимізації, як риторичні питання та твердження, суб'єктивну емоційну оцінку, проміналізують еліптичні речення, авторські коментарі, наприклад:

What a strange woman! (Maugham, p. 173).

У межах традиційного мовлення наратора така відверта, суб'єктивна, емоційна оцінка однієї з героїнь виділяється не лише граматичною формою – питання, а й графічно – за допомогою знака оклику.

Експресивна пунктуація відображає, актуалізує різноманітні стилістичні прийоми, зокрема, риторичне питання:

Can the imagination want more material than this to go on a journey through time and space? (Maugham, p. 232).

Наратор стимулює увагу читача, спонукає його до спільних роздумів.

Особливо часто функцію виділення комунікативно важливих елементів у тексті виконують три крапки, зокрема, в кінці еліптичного речення:

It couldn't be helped. That girl was... (Mansfield, p. 68).

Таким чином наратор виконує відразу декілька важливих кроків задля інтимізації цієї ділянки тексту: створює ефект усного мовлення, привертає увагу читача до виділеного еліптичного речення і спілкується із адресатом на рівні імплікатур. Як зазначає Т. О. Анохіна, в англomовному художньому дискурсі силенціальні знаки (здебільшого три крапки та тире)

вказують на емоційно-психологічний стан комуніканта [1, 9]. Така щирість адресанта, ймовірно, скорочує нарративну дистанцію і сприяє інтимізації нарративу.

Цікавим є також використання трьох крапок на початку абзацу, ще перед реченням, наприклад:

... Now she sat on the veranda of their Tasmanian home, leaning against her father's knee (Mansfield, p. 18).

Такий графічний прийом впливає на процес інтерпретації, демонструючи читачеві перенесення акценту уваги з попереднього абзацу на новий. До того ж, графічно позначена пауза на початку абзацу у поєднанні з часовим дейктиком *now*, що викликає в адресата враження синхронної комунікації, передає емоційний стан наратора та його реалістичність для читача.

Графічний прийом капіталізації прямих звертань до читача посилює їх інтимізуючий ефект, наприклад:

*This Author was not gifted with an invitation and therefore must suffer at home with a jug of wine, a loaf of bread, and this column, but alas, do not feel pity, **Dear Reader*** (O. Henry, p. 16).

Наратор намагається бути гіперввічливим зі своїм адресатом, додатково демонструючи йому свою повагу та приязне ставлення.

Слід наголосити, що такі графічні прийоми, як прості пунктуаційні знаки, редуновковані пунктуаційні знаки, шрифтові виділення та стилістична капіталізація не мають самостійної інтимізуючої сили і лише проміналізують, посилюють уже зазначені нами.

Стилїстичні прийоми графічної образності ми вважаємо самостійними, повноцінними графічними засобами інтимізації. Графічна образність, за І. В. Арнольд, – це поділ тексту на абзаци або вірша на строфи, фігурна поезія [2, 315]. На нашу думку, цей специфічний, нетрадиційний спосіб оформлення нарративного дискурсу сприяє проміналізації повідомлення, переданого таким чином.

У межах проаналізованого нами емпіричного матеріалу знаходимо ряд прийомів графічної образності, які сприяють постійній інтимізації нарративу, викликаючи в читача враження присутності, залученості до зображеного світу. Це дозволяє нам віднести їх до засобів втілення однієї з комунікативних тактик інтимізації – тактики присутності / залучення адресата до художнього світу.

Описуючи одну із кімнат будинку, наратор намагається візуалізувати картину в очах наратора. Наприклад:

Above the bed there was a big text in a deep black frame: –

*“Lost! One Golden Hour
Set with Sixty Diamond Minutes.
No Reward Is Offered
For It Is Gone For Ever!” [8, 110].*

У читача, котрий ще навіть не інтерпретує текст, а просто зчитує оформлене таким чином художнє повідомлення, виникає відчуття присутності разом із наратором у вигаданих подіях.

Іноді наратор прямо вказує читачеві на достовірність, точність своєї інформації, буквально надаючи читачеві «докази», наприклад:

This time he brought out a torn leaf of some book or journal. The heading of the page was the Turkish Spy (підкреслення – О. Генрі) in old-style type; the printing upon it was this:

“There is a man come to Paris in this year 1643 who pretends to have lived these sixteen hundred years. (...) He lives forever, but at the end of every hundred years he falls into a fit or trance, on recovering from which he finds himself in the same state of youth in which he was when Jesus suffered, being then about thirty years of age.

“Such is the story of the Wandering Jew, as told by Michob Ader, who relates” –
Here the printing ended (O. Henry, p. 458).

Такий прийом графічної образності додатково актуалізується шрифтовими відхиленнями – зменшенням кеглю та авторським виділенням *Turkish Spy*. До того ж, сама цитата виділена із двох сторін інтимізуючими авторськими коментарями – *the printing upon it was this* та *here the printing ended* – із включеними до їх структури дейктиками *this* і *here*, що дублюють ефект присутності, близькості читача до наратора та самих подій наративної історії.

Висновки та перспективи подальшого дослідження. Отже, в художньому тексті графічні стилістичні засоби виконують ряд прагматичних функцій, які сприяють інтимізації наративу. На початковому етапі рецепції графічно виділені ділянки тексту привертають увагу адресата незвичністю свого оформлення. Таким чином графіка сприяє виокремленню комунікативно важливих елементів, оскільки акцентує увагу адресата на скороченні наративної дистанції, яка повинна бути помічена адресатом. Засоби експресивної пунктуації посилюють дію тих засобів наративного коду інтимізації, з якими вживаються.

Прийоми графічної образності, що приводять до виникнення в читача враження присутності, наочності зображуваного, є самостійними засобами інтимізації й використовуються задля втілення комунікативної тактики присутності / залучення адресата.

Перспективи подальшого дослідження вбачаємо в подальшому аналізі засобів графічного оформлення та їх імовірного інтимізуючого впливу на адресата в різних типах дискурсу, зокрема публіцистичному та науковому.

Джерела та література

1. Анохіна Т. О. Невербальні та вербальні засоби екстеріоризації силенціального ефекту в англійському художньому дискурсі : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04 / Тетяна Олександрівна Анохіна ; Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. – К. : [б. в.], 2006. – 18 с.
2. Арнольд И. В. Стилистика. Современный английский язык : учеб. для вузов / И. В. Арнольд. – 5-е изд., испр. и доп. – М. : Флинта ; Наука, 2002. – 384 с.
3. Арутюнова Н. Д. Дискурс / Н. Д. Арутюнова // ЛЭС. – М. : Сов. энцикл., 1990. – С. 136–137.
4. Данилюк С. С. Використання графічних засобів у текстах електронної пошти / С. С. Данилюк // Наукові записки. Сер. «Філологія». – Вінниця : ВДПУ, 2009. – С. 216–219.
5. Мороховский А. Н. Стилистика английского языка / А. Н. Мороховский, О. П. Воробьева, Н. И. Лихошерст – К. : Выща шк., 1991. – 272 с.
6. Палійчук А. Л. Коефіцієнт ефективності інтимізації у комунікативних блоках тексту / А. Л. Палійчук // Сучасні проблеми та перспективи дослідження романських та германських мов і літератур : матеріали XI міжвуз. конф. молодих вчених (26–27 січ. 2011 р.). – Донецьк : ДонНУ, 2011. – С. 132–134.
7. Henry O. 100 Selected Stories (chosen by Sapper) / O. Henry. – Wordsworth Editions Limited, 1995. – 735 p.
8. Mansfield K. The Garden Party / Katherine Mansfield. – Penguin Classics, 1998. – 192 p.
9. Maugham W. S. Sixty-Five Short Stories / William Somerset Maugham. – London : William Heinemann Limited and Octopus Books Limited, 1976. – 937 p.

References

1. Anokhina, Tetiana. 2006. “Neverbalni ta Verbalni Zasoby Eksterioryzatsii Sylentsialnoho Efektu v Anghlomovnomu Phudozhnomu Dyskursi”. PhD diss., National Pedagogical Dragomanov University.
2. Arnold, Irina. 2002. Stilistika. Sovremennyyi Angliiskii Yazyk. 5 edition. Moscow: Flinta; Nauka.
3. Arutiunova, Nina. 1990. “Dyskurs”. In *Linhvisticskii Entsiklopedicheskii Slovar*, edited by V. N. Yartseva, 136–137. Moskva: Sovietskaiia Entsiklopedia.
4. Danyliuk, Serhii. 2009. “Vykorystannia Hrafichnikh Zasobiv u Tekstakh Elektronnoi Poshty”. *Naukovi Zapysky*. Filolohiia, 216–219. Vinnytsia: Vinnutskyi Derzhavnyi Pedahohichnyi Universytet.
5. Morokhovskiy, A., and Vorobiova, O., and Lykshosherst N., and Tymoshenko, Z. 1991. *Stilistika Angliiskogo Yazyka*. Kyiv: Vyshcha Shkola.
6. Paliichuk, Anna. 2011. “Koeffitsient Efektivnosti Intymizatsii u Komunikatyvnykh Blokakh Tekstu”. Materialy XI Mizhvuzivskoi Konferentsii Molodykh Vchenykh “Sychnasni Problemy ta Perspektyvy Doslidzhen Romanskykh ta Hermanskykh Mov i Literatur” (26-27 sichnia). Donetsk: DonNU.
7. Henry, O. 1995. 100 *Selected Stories (chosen by Sapper)*. Wordsworth Editions Limited.
8. Mansfield, Katherine. 1998. *The Garden Party*. Penguin Classics.
9. Maugham, William Somerset. 1976. *Sixty-Five Short Stories*. London: William Heinemann Limited and Octopus Books Limited.

Левчук Анна. Средства графического оформления текста и их влияние на интимизацию.

Рассмотрены средства графического оформления текста и их влияние на реализацию коммуникативной стратегии интимизации. Показано, как использованные автором графические средства способствуют реализации коммуникативной тактики присутствия / вовлечения адресата на дискурсивном уровне. Текстовое общение, которое происходит в условиях дистанционного контакта с использованием лишь письменного канала связи, есть межличностным и асинхронным. Графически проминализованный текст акцентирует внимание читателя, способствуя выделению коммуникативно значимых элементов. Средства графического оформления способствуют организации семантической структуры текста, передают экспрессивность и прагматическую направленность сообщения. Использование графических стилистических приемов повышает число каналов, какими информация передается читателю и улучшает ее усваивание. Коммуникативная стратегия интимизации реализуется путем включения субъекта восприятия информации через систему текста в индивидуально-авторскую картину мира и создания общего коммуникативного воспринимаемого пространства.

Ключевые слова: интимизация, дискурс, текст, графические средства, визуальный текст, коммуникативная стратегия, коммуникативная тактика.

Levchuk Anna. Intimization and Graphical Means of Text Organization.

The article deals with the text graphical means and their influence on the implementation of the intimization communicative strategy. It demonstrates their influence on the communicative tactics of the addressee involvement on the level of discourse. Communication via fiction text, performed in the situation of a distant contact through a written channel, is interpersonal and always asynchronous. Graphically prominent text parts attract reader`s attention, highlighting communicatively important elements. Means of graphic organization intensify text semantics; add expressiveness and pragmatic value to a message. Application of the stylistic graphical methods increases the number of communication channels used to send information to a reader and improves the understanding. One of the ways to implement communicative strategy of intimization is to involve the reader, via the system of text graphical organization, to the author`s individual world model, thus shortening the distance between them and imitating synchronic communication.

Key words: intimization, discourse, text, graphical means, visual text, communicative strategy, communicative tactics.

УДК 811.111' 33:003 + 811.111'49

*Юлія Лещук,
Галина Новак*

**ХУДОЖНІЙ КОНЦЕПТ «ZEIT» («ЧАС») У ПОЕЗІЇ ПАУЛЯ ЦЕЛАНА:
ОСОБЛИВОСТІ МОВНОЇ ОБ'ЄКТИВАЦІЇ**

Висвітлено особливості вербалізації художнього концепту ZEIT (ЧАС) у текстах німецькомовного поета єврейського походження Пауля Целана. Окреслено причини, які зумовлюють потребу в дослідженні віршів поета саме з перспективи поетико-когнітивного підходу: поетичний текст П. Целана – це закодована система ментальної бази поета, його художньо-естетичної свідомості та способів концептуалізації дійсності. Художній концепт розглядається як одиниця авторського світовідчуття. Структуру художнього концепту представлено ієрархічною єдністю трьох елементів – етнокультурних, авторських та текстуальних ознак. Етнокультурна складова художніх концептів Пауля Целана – це тексти єврейської містики, етики, Біблії та міфів, авторська складова відображає специфіку поетового ставлення до світу, а текстуальні ознаки, або експліцитний план індивідуального концепту, містить особливості вербалізації останнього у поетичному просторі. Художній концепт Пауля Целана моделюється крізь призму Голокосту та знаходить у його віршах найнесподіванішу мовну об'єктивацію.

Ключові слова: авторизм, метафора, оксюморон, синестезія, художній концепт.